נו) ליים ט., כם היים לחים בפסקיו בעי רבה, ג) [ר"ה 1.], ד) [כריתות כב:], ד) ברכות כו. שבת י.,

ז) פע עוס ספנו יי לה, שאנין, ז) ס"א אין לה, ה) פעי בפרש"י במשנה

נ.) [ער כפוט רבונטוט ב.], ט) [ער פרש"י שס], י) [במדבר ל], ל) [שייך

למשנה לעיל ב.], () שייך לע"ב,

תורה אור השלם

בִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיִיְי אֱלֹהֶיןְּ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְמוֹ כִּי דָרשׁ יִדְרְשָׁנוּ

יִי אֱלֹהֶיף מֵעְמָּף וְהָיָה בְּּךְ הַטְא: דברים כג כב ב. מוֹצָא שְׂפָתֶיף תִּשְׁמֹר

ַרָּבְיּהְיּרְ פְּבְּטֶּרְ וְּיִבְּהּ וְעָשִׁיתָ פַּאֲשֶׁר נְּדַרְתָּ לְיָי אֵלֹהֶיף נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבְּרְתָּ בְּפִיף:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תיבעי ליה. נ"ב

תום' פי' כמו תיקו: (ב) רש"י ד"ה לנפקותה

וכו׳ דלא גמר דיבורו דבעי

מימר עלי לנפקותא:

מימר עני ננפקומה. (ג) ד"ה דכמיב וכו' בפיך זו צדקה דכתיב ילא מפי לדקה: (ד) ד"ה מנודה וד"ה ר' עקיבא נ"ב שייך למתניתין:

גליון הש"ם

גם' יש יד לצדקה. קשה לי הא הר"ן לעיל ד"ה בעי

ר"ח כחב הא דמיבטי

ר"פ כתב הח דמיבעי בקידושין ולח ילפיי במה מלינו מנדרים דדלמה נדרים חמירי דאפיי בדבורה בעלמה חיילה משח"כ בקידושין א"כ מחי

מספקה ליה הכה בלדקה הה לדקה דמתפס בדיבור שפיר יש ללמוד מנדרים:

בר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' דיש יד לצדקה. עי'

בר"ן פ"ק דקידושין ד" רח ע"ב: בחר"ן ד"ה מודה היה ר"ע. דידות נמי למלקות ע" לעיל ד" ד

ע"ב בר"ן ד"ה תיתי במה

הגהות הגר"א

[א] גמ'(הומינו לבית המרחץ מהו) תל"מ (ועי' בהגר"א או"ח סי' פד ס"ק

א'. והאמת יורה דרכו):

פירוש הרא"ש

מעמך זו לקם שכחה

ופאה. דבכולהו כתיב את

ופאה. לכנוטה כמיכ מת העני עמך: מאי והדין לנפקותא בעלמא. ושמח

לית ליה זוזי אחריני: בפיך

(דף ו.) דרשינן מהכל בלדקה בל מלחר: יש יד לבית הבסא. מדרבנן קל

דברים כג כד

ים יד יפאה ופאה לקט שכחה ומעמך למעמך לצדקה או אין יד לצדקה היכי דמי אילימא

ראמר הדין זווא לצדקה והדין נמי ההוא

צדקה עצמה היא אלא כגון דאמר הדין ולא

אמר נמי מאי הדין נמי צדקה קאמר או

דלמא [מאי] והדין (נמי) לנפקותא בעלמא

קאמר ודבורא הוא דלא אסקיה מי אמרינן

כיון דאיתקש לקרבנות דכתיב בפיך יזו

צדקה מה קרבנות יש להן יד אף צדקה יש

לה יד או דלמא לבל תאחר הוא דאיתקש

יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר היינו

צדקה אם תמצא לומר קאמר אם תמצא לומר

יש יד לצדקה ידאין היקש למחצה הפקר מי

אמרינן היינו צדקה או דלמא שאני צדקה

כדאמרן. מיהו כתב הרב ר׳ ברוך בר שמואל בפירושיו דמהא שמעינן בהדיא דמנודה שנדוהו ב״ד אסור ליהנות מנכסיו אבל נדהו הדיוט מותר והיינו עובדא דהאי דאמר משמיתנא מנכסיה דשרייה רב חסדא. ואין דין זה מחוור דהא קיימא לן בפרק ואלו מגלחין (מ״ק דף טו:) מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין עמו אלמא אין נכסיו אסורין אלא ודאי חרם של ב״ד הגדול שאני דאלים טפי אבל בחרם ב״ד בעלמא לא מיחסרי נכסייהו:

מעמך. כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך מעמך: לנפקוסא בעלמא. כלומר והדין זוז אחר ליהוי לי להולאה ודבורא הוא דלא אסקיה דלא גמר דיבורו (כ) דאמר עלי לנפקותא: דרחיב בפיך. כאשר דברת בפיך (ג) ילא מפי לדקה (ישעיה מה): או דלמא שאני לדקה. להכי זי אית לה יד דלא

חזיא אלא לעניים אבל הפקר דהא נמי אפי׳ לעשירים חזי מי אמרת דיש להן יד: יש יד לבית הכסת. היכח דלא אמר בפירוש דלהוי בית הכסא מי הוי הזמנה ואסור להתפלל בו: חדה מגו חדה קה מיבעיה ליה. מגו דקא מיבעיא ליה אי זימון מועיל בעי נמי אי אית ליה יד או לא: די מנודה אני לך. ח׳ כלומר כמנודה שאסור לההנותו כך אהא אסור ליהנות ממך: ר' עקיבא היה ש חוכך בוה להחמיר. כאדם שמתחכך אילך ואילך כך איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור: לענין מלקות. שאם עבר אינו לוקה כל כך ודחי לא היה מחמיר: בנדינא ממך. דמשמע בפירוש אהא מנודה לך דהיינו ודאי לכולי עלמא אסור: שמתא אינו כל כך כנידוי:

דצדקה לא חזיא אלא לעניים אבל הפקר יבין לעניים בין לעשירים בעי רבינא יש יד קסבר לבית הכסא או לא היכי דמי אילימא דאמר הדין ביתא ליהוי בית הכסא והדין נמי ההוא בית הכסא נמי הוה אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי הדין דאמר והדין נמי בית הכסא או דלמא מאי והדין לתשמישא בעלמא קאמר מכלל דפשימא ליה לרבינא דיש זימון לבית הכסא והא מיבעיא ליה לרבינא ייהזמינו לבית הכסא מהו או ייהזמינו לבית המרחץ מהו זימון מועיל או אין זימון מועיל רבינא חדא מגו חדא קמיבעיא ליה זימון מועיל או אין זימון מועיל את"ל יש זימון יש יד או אין יד (6) יתיבעי ליה: מנודה אני לך וכו': אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו

לוקה דאם כן ניתני ר' עקיבא מחמיר אמר רב פפא בגדינא מינך דכולי עלמא לא פליגי דאסור משמתנא מינך לכולי עלמא שרי במאי פליגי איתא דספק ממון עניים הוה ליה ספיקא דאיסורא למה לי לשנויי הכי. ועוד דהתם נמי אקשי ליה אביי והרי עיסה דבחזקת פטורא ותנן גר שנחגייר וכו׳ ספק חייב ואמר ליה ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא ואם אימא דספק עניים מקרי ספק איסורא בההוא פירוקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחורי נמלים אמתני׳. ועוד דאמרינן התם בפ״ק דיומא (דף חי) תגן התם הנחתומין לא חייבו אותם להפרים אלא כדי תרומת מעשר וחלה ואקשיטן בשלמא תרומה גדולה דתניא וכו' מעשר ראשון ומעשר עני המוליא מחבירו עליו הראיה כלומר דליכא ספיקא דאיסורא אלא דממונא וממונא המוליא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפרשוה ונסקוה וניכלוה בירושלים ואם אימא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא כי היכי דקשיא ליה מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ולפיכך איני מתחוור בדבריהם ז"ל בזה. וגבי הפקר אין ספק דהוה ליה ספיקא [דממון] ולקולא ואין יד. וכן נמי גבי בית הכסא דאפי׳ אם תמלא לומר זימון מועיל לא מהני אלא מדרבנן והוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא: יי מנודה אני לך ר' עקיבא הוכך בוה להחמיר. חוכך כאדם שהוא מסופק בדבר ומתחכך בעצמו מפני שאינו יכול לבררו. אי נמי מלשון חיך ואוד יבן כלומר שהיה מטעים לחכו להחמיר: **מודה** היה ר"ע לענין מלקום שאיטו לוקה. דהא מספיקא הוא שהיה מחמיר ולא שהיה הדבר ברור לו. ומיהו שמעינן °דידות נמי למלקום אימרבו דאי לא מאי מודה ר"ע פשיטא: **נדינא מינך דר"ע אסור.** כלומר אסור ולוקה. ומיהו דוקא בדאמר שאני אוכל לך כדאמר שמואל לעיל (דף ד:) גבי מופרשני מרוחקני בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך וכו' ובנדינא נמי דכותייהו שהוא לשון הרחקה: משמיחנא מינך דר"ע שרי. דאפילו אמר שאני אוכל לך איסורא נמי ליכא שאין זה לשון נדר אלא לשון שממא. והיינו נמי דבעובדא דההוא גברא וע"ב דאמר משמיתנא מנכסי אמרינן ופליגא דרב חסדא אע"ג דמנכסי הוי מוכיח [כאילו אמר] שאני אוכל לך: במאי פליגי במנודה [אני לד]. כלומר ואמר נמי שאני אוכל לך. דהאי לישנא דמנודה משמע הכי ומשמע הכי ר"ע סבר לישנא דנדויא הוא כלומר שאף הוא לשון ריחוק והבדל כמופרשני מרוחקני כדמתרגמינן והדוה בנדתה וייקרא טון וסאובתה ברחוקה הלכך אסור ורבנן סברי לישנא דמשמתא הוא שלשון בני אדם לאמרו על נדוי בלבד: hadd קסבר במשמסנא פליגי. דסבירא ליה דטעמא דר"ע דכיון דשוי נפשיה בהדיה כמשומת לאסור הנאה בא שכן פורשין מן המשומת והמנודה: ולעניך הלכה לא קיימא לן כר' עקיבא מדאמרינן דלית דחש לה ועוד דקיימא לן הלכה כר׳ עקיבא מחבירו [עירובין מו:] ולא מחביריו. הלכך נדינא ממך שאני אוכל לך אסור ולוקה. נדינא מינך בלחוד שרי. מנודה אני לך שאני אוכל לך נמי שרי ואין לריך לומר משמחנא מינך שאני אוכל לך. וכן פסק הרמב״ן ז״ל בהלכותיו ולא נחבררו בזה דברי הרמב״ם ז״ל שכתב בפ״ח מהל' נדרים: ירושלמי [פ״א ה״א] ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר ליסר את כל נכסיו כמה דתימר יחרם כל רכושו והוא יבדל וכו' [עזרא י] מה עבדין ליה רבנן חומר הוא בנדוי ב"ד. ומסחברא לי דהך ירושלמי לא שייך כלל בהדי גמרא דילן טעמא דירושלמי הוא לומר שכיון שעשה עלמו כמנודה אסור ובגמרא דילן משום הרחקה אחינן לה ולא משום נדוי דאי לא חימא הכי היכי אמרינן משמיחנא מינך לכ"ע שרי אלא ודאי

אמ"ל יש יד ללדקה. משום דכיון דאתקש אע"ג דלא כתיבא בהדיא אין היקש למחלה: הפקר מאי מי אמרינן היינו לדקה או לא. והאי דלא מספקא לן אי יש יד לשבועה או לא משום דבהדיא איתקוש כי ידור נדר או השבע שבועהי והיינו דתנן (לקמן ט.) כנדרי רשעים נדר

במיר בקרבן ובשבועה אלמא יש יד לשבועה: יש יד לבים הכסא. שיהא אסור לקרות בו ק"ש: חדה מגו חדה קמיבעיה ליה. כלומר חת"ל יש זמון יש יד או אין יד: ולענין הלכה. בקדושין נקיטינן לחומרא דיש יד דכיון דבעיין לא אפשיטא הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא. ובפאה ולדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקו בתיקו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעיין דלדקה לא אפשיטא בהדיא וסוגיין דיש יד ללדקה וקיימא לן נמי דכל תיהו דאיסורא לחומרא ומאי דאמר ו"ל דסוגיין °דיש יד ללדקה היינו משום דקאמרינן אם תמלא לומר יש יד לנדקה וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל שפוסק בכל מקום כאם תמנא לומר. אבל במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא ונראה שהסכים גם כן לזה הרשב"ח ז"ל ותמהני עליהן שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלד.) שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון דאזלינן ביה לקולא לנתבע מדמקשינן התם אמתני׳ דגר שנתגייר והיה לו פרה נשחטת וכו׳ תנן ספק ממון פטור אלמא ספיקא לקולה ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו׳ ואילטריך לשנויי הכא פרה

בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיוב

קיימא אלמא טעמא דבחוקת חיוב קיימא הא לאו הכי ספק פטור ואם

תוספות הפקר היינו דסתם מפקיר בשביל שיזכו בה עניים ומסיק מ״מ הפקר הוי לעניים ולעשירים: ואם תמצא לומר ראין היקש למחצה. ול״ת שפיר למחצה. וא"ת שפיר קאמר דאין היקש למחנה ומאי מיבעיא ליה גבי זננהי נויצעינו פיני גפי לדקה י"ל דשאני הכא דסברא הוא שלא לעשות ההיקש אלא לענין בל תאחר ההרקש מכח לעפין בל ממחור הכתוב שם שהרי כמה דברים הכתובים באותו פסוק שחלוקים זה מזה בכמה ענינים ולא נכתב שם אלא לענין כל תאחר: יש יד לבית הכסא. ה״נ לא מספקא ליה דאורייתא אלא חומרא בעלמא מדרבנן מספקא ליה אם החמירו מספקתו לים מם יהמתירו לענין לאסור כך לדבר ק״ש כיון דביה״כ [שאמרו] שאין בו לואה ואי נמיו כיוו

עין משפט

נר מצוה בה א מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' ב

טוש"ע י"ד סימן רנח סעי

:3 בו ב מיי׳ פ״ב מהלכות נדרים הל׳ טו טוש״ע

מ"מ סי' רעג סעי' ח:

[ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ה:]

בז דה מיי׳ פ״ג מהל׳

ה"ח סי פג סעי ג:

מוסף רש"י

מעמך זה לקט שכחה ופאה. שהן חלקו של עני דכתיב ביה (שמות כב)

לכנה ביה (שמות כב). את העני עמך (ר"ה ה:). בנדינא מינך. דהרי הוא

כאילו אמר הריני נטול מעליך שלא אהנה משלך וידים מוכיחות הן שזה

רלה לומר (ראמ״ה בשמו). משמתנא מינך לכולי עלמא שרי. לאתהנויי

מיניה שאין זה לשון איסור הנאה אלא לשון שמתא,

ואע"פ שהוא מעין מנודה

אני לך (שם). במאי פליגי. ר' עקינא ורנגן נמתניתין (שם).

ק"ש הלכה ג טוש"ע

תאסור ע"י דבור בעלמא כמו אינך הפקר ולדקה דמ"מ מדרבנן מיבעי ליה דהא לא איתקש: מכלל דיש זימון. כאן משמע דאפי' בדיבור בעלמא בעיא ליה דשמא יש זימון ובשבת מוכח דגם בעשיה מבעיא יכן האמת והבעיא הויא המממו ההכעים ההים בדבור בין במעשה: ינו לבית הכסא הומינו לבית המרחץ מהו. הזמינו לבית המרחץ מהו. בשבת (פ״א דף י) פ״ה ול״ג למרחץ דקמייתי התם בעיא דרבינה הזמינו לבים הכחה למרחך מיהו יש לישבו דגרים ליה הכא אע"ג דרבינא לא הזכיר בבעיא רק בית הכסא כדמוכח